

Synodalita: tešiť sa na ňu alebo sa jej báť?

Kňazské rekolekcie o synodalite, Juraj Vittek

Všetci akosi podvedome cítime, že synodalita je niečo nové, niečo, čo nikto z nás nevie celkom uchopiť, ovládnuť, nevieme, čo môžeme od toho čakať. Prinajlepšom to vyvoláva otázky a rozpaky. Zároveň však mnohí akosi spontánne vnímajú, že ide o niečo veľmi pozitívne, mnohí to vnímajú ako veľkolepý projekt, dokonca aj ľudia mimo katolíckej Cirkvi alebo tí, ktorí v nej nie sú intenzívne zaangażovaní. Synodalita tak vyvoláva obavy a rozpaky na jednej strane, očakávania a nadšenie na strane druhej. A sú aj takí, ktorí sú voči tomu ľahostajní.

Máme mať zo synodality strach a obavy? Alebo sa na ňu máme tešiť? Je možné, aby oslovila ľahostajných? Spoločnosť sa zviňa v koronakríze, zažívame roztrieštenosť, konflikty v spoločnosti i v Cirkvi. Zle pochopená a nezvládnutá synodalita môže byť záťažou, prehĺbením konfliktov a znechutenia, alebo sa môže stať novým impulzom, povzbudením, cestou k uzdravovaniu, k objavovaniu nových nádejí, ciest, zápalu. V tejto časti našej relácie by som chcel naznačiť, ako sa synodalita môže stať niečím, čo nebude ťarchou ale novým motorom.

Synodalita pre živú a misijnú Cirkev

Jedny z prvých spontánnych reakcií, ktoré som zachytil na sociálnych sieťach boli reakcie typu: „Ja tomuto vôbec nerozumiem, čo to prinesie veriacim? Budú sa kňazi viac venovať snúbencom alebo mládeži? Živé farnosti nám chýbajú.“ Myslím, že tieto reakcie vyjadrujú túžby, ktoré synodalita skutočne má priniesť – živú Cirkev, evanjelizačne horlivú.

Svätý Otec nás pozýva, aby sme v prvom rade v atmosfére modlitby načúvali Duchu Svätému prostredníctvom Božieho Slova. Synodalita je cesta, na ktorej Duch Svätý prostredníctvom Božieho Slova premieňa kresťanov zo sklamaných, znechutených, ustráchaných, ľahostajných, do seba uzavretých, na učeníkov misionárov, horiacich ohňom lásky a živej viery, zapálených pre evanjelizáciu, so zmyslom pre spoločenstvo, s kultúrnou silou schopnou premieňať spoločnosť, svet, s civilizačným potenciálom schopným uzdraviť demokraciu, spoločenský poriadok, ktorý sa zmieta v slepých uličkách individualizmu. Poviete si: to je pekný sen! Áno, pápež nás pozýva snívať. Ale Božie Slovo ukazuje, že Duch je stále schopný premieňať sny na realitu.

Synodálna cesta je pozvaním vytvoriť priestor, príležitosť, podmienky Duchu Svätému, aby tento sen, tento zázrak v srdciach robil aj naďalej.

Spoločná cesta emauzských učeníkov – prototyp synodality Cirkvi

Prípravný dokument a Vademekum, teda príručka k synodálnej ceste, nám ponúkajú jeden evanjeliový prototyp takejto synodálnej premeny, takéhoto misijného obrátenia. Je ním evanjeliové rozprávanie o emauzských učeníkoch, ktoré nájdeme v 24. kapitole evanjelia podľa Lukáša. Pozývajme naše spoločenstvá, farnosti, synodálne prípravné tímy, jednotlivcov i rodiny, aby rozjíмали nad týmto textom a nechali sa ním osloviť Duchom Svätým v atmosfére modlitby, ako Ježiš na ceste do Emauz premieňa sklamanie učeníkov na misijnú radosť a dynamizmus a spôsobuje, že v nich zahorí srdce, keď s ním kráčajú po ceste.

Sklamaní, zdrvení a znechutení učenici – proroci nešťastia

Toto rozprávanie je jedným z prototypov synodality, vyjadruje úplné prvú synodálnu cestu Cirkvi, vo veľkonočný deň Ježišovho Zmŕtvychvstania. A ukazuje aj celú nadprirodzenú dynamiku synodality. Všimnime si, že učenici sú v tomto rozprávaní veľmi podobní nám, zronení, znechutení, sklamaní, znepokojení, v rozpakoch. Aj nám, ktorí sme Ježišovými učeníkmi sa to stáva. Ježiš má v Cirkvi neraz smutných, malomysel'ných, netrpezlivých alebo bojazlivých hlásateľov evanjelia. Sv. Ján XXIII. na úsvite II. vatikánskeho koncilu v októbri roku 1962 v pamätnej reči naznačil túto situáciu Ježišových učeníkov: „Nie bez zármutku počúvame o tých, ktorí hodnotia veci bez dostatočnej objektívnosti a rozumného úsudku. V súčasných podmienkach ľudskej spoločnosti nie sú schopní vidieť nič iné ako ruiny a trápenia... Zdá sa nám, že musíme rozhodne nesúhlasiť s týmito prorokmi nešťastia, ktorí ohlasujú stále len to najhoršie, akoby už hrozil koniec sveta.“

Pri našich prípravných stretnutiach zaznela skúsenosť košického koordinátora. Položil otázku, ktorú položil pápež František pri jednom stretnutí s biskupmi, či kardinálmi: „Ste šťastní vo svojich spoločenstvách?“ Položme si túto otázku. Pápež František podáva detailné a hlboké opisy bezútešného stavu mnohých nás v Cirkvi, ktorý je podobný tomu, v ktorom sa nachádzali emauzskí učenici. Nie je to v tom, že prestávame veriť alebo prestávame pracovať na evanjeliácii, ale problémom je „činnosť žitá nesprávne, bez adekvátnych motivácií, bez duchovnosti, ktorá aktivitu preniká a robí ju želateľnou. Z toho potom vyplýva, že povinnosti nás unavujú viac, než je odôvodnené, ba niekedy z nich priam ochorieme. Nie je

to pokojná námaha, ale práca plná napätia; ťaživá, neuspokojivá a v konečnom dôsledku neprijatá. Táto pastoračná apatia môže mať rozličné príčiny. Niektorí do nej upadnú, pretože sa púšťajú do neuskutočiteľných projektov a nežijú ochotne to, čo by pokojne mohli robiť. Iní preto, že nechcú prijať zložitý vývoj procesov a chceli by, aby im všetko spadlo hotové z neba. Ďalší preto, že sa naviažu na určité projekty alebo na sny o úspechu, ktoré si vysnívali vo svojej márnivosti. Zasa iní preto, že stratili reálny kontakt s ľuďmi v odosobnenej pastorácii, v ktorej venujú väčšiu pozornosť organizácii než osobám, takže ich viac zaujíma „itinerár cesty“ než samotná cesta. Ďalší upadajú do apatie, pretože nedokážu čakať: chceli by vládnuť nad rytmom života. Každodenné napätie z túžby dosiahnuť okamžité výsledky spôsobuje, že tí, čo pracujú v pastorácii, ťažko prijímajú akékoľvek protirečenie, možné zlyhanie, kritiku, kríž“ (č. 82).

A pokračuje: „Tak sa formuje to najnebezpečnejšie, teda „sivý pragmatizmus každodenného života Cirkvi, v ktorom všetko zdanlivo normálne napreduje, ale viera sa v skutočnosti opotrebuje a degeneruje na malomyselnosť“. Rozvíja sa psychológia hrobu, ktorá krok za krokom premieňa kresťanov na múmie z múzea. Sklamaní realitou, Cirkvou a sebou samými, žijú v neustálom pokušení prepadnúť melancholickému smútku a beznádeji, ktorá sa zmocňuje ľudského srdca ako „najúčinnější elixír démona“. Pozvaní vyžarovať svetlo a sprostredkovať život, nechajú sa napokon fascinovať vecami, ktoré produkujú len temnotu i vnútornú únavu a ktoré pomaly oslabujú apoštolský dynamizmus.“ Jedným z deviatich pokušení synodálnej cesty, na ktoré upozorňuje pápež František, je pokušenie vidieť len „problémy“. Výzvy, ťažkosti a protivenstvá, ktorým čelí náš svet a naša Cirkev, sú mnohé. Ak sa však sústredíme len na problémy, budeme len preťažení, znechutení a cynickí. Ak sa sústredíme len na temnotu, riskujeme, že stratíme z dohľadu svetlo.

Božie Slovo ako životabudič

Mnohí sa právom obávajú, že synodálna cesta vyvoláva vlnu kritiky, frustrácie, konfliktov, znechutenia a cynizmu, že prehľbí nedôveru a podobne. Je to jedno z pokušení, ktoré už zakúšame aj my, ktorí sme na seba vzali bremeno prípravy synodality v jednotlivých diecézach. Ale všimnime si, ako pôsobí Ježiš. Najprv ich počúva. A tu máme príklad od samotného Ježiša: on ich počúva, skôr než ich učí rozlišovať. Počúva ich sťažnosti, ich frustrácie, ich obavy. A oni rozprávajú. Ježiš nehodnotí. Počúva. On sa pridá k takýmto znechuteným učeníkom, dokonca s nimi kráča, hoc idú nesprávnym smerom, lebo oni kráčajú nazad do Emauz, z ktorých odišli, keď predtým nasledovali Ježiša. Teraz sa však vracajú znechutení, namiesto toho, aby ho ohlasovali. Hľadajú nejaké útočisko, úkryt, kde by sa cítili v bezpečí. Podobne apoštoli sa

zavreli do večeradla a zamkli za sebou dvere v obavách pred hrozbami, ktoré číhali vonku.

A hoci ho nespoznávajú, naznačuje, ako sa dostať z tohto stavu: po vypočutí toho, čo prežívajú, otvára Božie Slovo. Naznačuje tak Cirkvi, že životabudičom je načúvanie Duchu v Božom Slove. Tento proces načúvania jedného druhému, tento rozhovor, tento dialóg, ktoré mimochodom evanjelista označuje gréckym slovesom „homilein“ (evokuje to aj liturgickú homíliu), tento rozhovor nachádza svetlo a odpovede v Božom Slove, v Zjavení, v Ježišovom učení (v učení Cirkvi).

A začína sa tajomná premena, zázrak, nová atmosféra, ktorá vyvrcholí pri liturgickom slávení Eucharistie, keď Ježiš vezme a láme chlieb. Teraz nás čakajú tieto etapy diecéznej fázy: počúvanie Slova, dialóg, konzultácie Božieho ľudu – teda načúvanie v malých spoločenstvách, ktoré budú napodobňovať tento dialóg emauzských učeníkov. Nebude to dotazník na spôsob sociologického prieskumu, kde napíšem, čo sa mi nepáči a čo by sa malo zmeniť. Musí to byť konzultácia a dialóg v malom spoločenstve, kde stretnem iných a počúvam aj ja iných a sám hovorím. Čo je však cieľom tohto procesu?

Premena srdc a obnovený evanjelizačný zápal

Všimnime si pokračovanie rozprávania: Vtedy sa premenia srdcia učeníkov, zahoria novým ohňom, nechápu, ako mohli byť v takom bezútešnom stave krátko predtým. A nečakajú ani do rána. Ešte v ten večer sa vydajú do Jeruzalema ohlasovať Ježiša Zmŕtvychvstalého. Idú tam, odkiaľ utekajú v obavách ešte pred pár hodinami. A tu vidíme cieľ celého synodálneho procesu – nový evanjelizačný zápal. Pápež František vysvetľuje v *Evangelii gaudium*: „Od okamihu, keď niekto osobne zakúsil Božiu zachraňujúcu lásku, nepotrebuje veľa času na prípravu, aby mohol ísť a hlásať; nemôže predsa čakať na prednášky a dlhé vysvetľovania. Každý kresťan je misionárom v tej miere, v akej sa stretol s láskou Boha v Ježišovi Kristovi; nehovorme už, že sme „učeníci“ a „misionári“, ale že vždy sme „učeníci misionári“. Ak o tom nie sme presvedčení, pozrime sa na prvých učeníkov, ktorí hneď potom, ako spoznali Ježišovu tvár, išli a ohlasovali plní radosti: „Našli sme Mesiáša“ (Jn 1, 41). Samaritánka sa hneď po skončení rozhovoru s Ježišom stala misionárkou; mnohí Samaritáni uverili v Ježiša „pre slovo ženy“ (Jn 4, 39). Aj svätý Pavol od svojho stretnutia s Ježišom Kristom „hneď v synagógach ohlasoval Ježiša, že je Božím Synom“ (Sk 9, 20).“

A tu vidíme zázrak synodality: Ježiš sa k nám pridá a Duch Svätý spôsobí totálnu premenu: z frustrovaných, unavených, sklamaných

učenikov, ktorí navyše idú zlým smerom, sa stanú misionári, ktorí sa obrátia ešte ten večer a idú do Jeruzalema s horiacimi srdcami ohlasovať Kristovo Zmŕtvychvstanie.

Cieľ synodality – obnovený evanjelizačný zápal

Cieľom synodálnej cesty je teda misijné obrátenie, zmena srdca, podnietenie nového evanjelizačného zápalu. Mnohí hovoria, že pápež František nás pozýva k niečomu, čo celkom nechápeme, máme na to málo času, nevieme, ako to máme robiť, sme zaskočení a nepripravení. To je vôbec nevadí. Je to stav emauzských učeníkov. Preto synodálna cesta vyrušuje nás všetkých. A Svätý Otec nemá dôvod otáľať, práve naopak. Práve preto potrebuje celá Cirkev tento impulz, toto sväté vyrušenie. Synodálna cesta je logickým vyústením celého jeho pontifikátu, na začiatku ktorého burcoval: „Ak nás niečo má sväto znepokojsovať alebo trápiť naše svedomie, tak je to tá vec, že mnoho našich bratov žije bez sily, svetla a útechy priateľstva s Ježišom Kristom, bez spoločenstva viery, ktorá ich prijíma, bez horizontu zmyslu a života. Dúfam, že skôr než strach z urobenia chyby bude nás pobádať strach z uzatvorenia sa do štruktúr, ktoré nám poskytujú falošnú istotu; do predpisov, ktoré nás menia na neúprosných sudcov, do zvyklostí, uprostred ktorých sa cítime pokojní, i keď vonku je veľa hladných a Ježiš nám neustále opakuje: „Vy im dajte jesť!“ (Mk 6, 37).

Ak mám teda odpovedať na úvodnú otázku, či sa na synodálny proces tešiť alebo sa ho obávať, odpovedám: ak ho budeme robiť dobre, môžeme sa naň tešiť. Obavy sú namieste, ale nesmú nás zastaviť. My máme za úlohu vytvoriť čo najlepšie podmienky, aby Duch mohol vzbudzovať to, čo len on dokáže. Pápež to dokonale vyjadril vo svojom príhovore počas svetovej synody biskupov o mladých: „cieľom synody, a teda tejto synodálnej konzultácie, nie je produkovať dokumenty, ale „dať vypučať snom, vzbudiť proroctvá a videnia, dať rozkvitnúť nádejam, podnietiť dôveru, obviazať rany, previazať vzťahy, vzbudiť úsvit nádeje, učiť sa jeden od druhého, a vytvoriť pozitívne vnímanie, ktoré osvieti mysle, zahreje srdcia, navráti silu rukám“. Začnime všetci spoločne už teraz jednou aktivitou: zahrňme synodálnu cestu do našich modlitieb. To ako dopadne bude závisieť od nás všetkých!

Výzva k misijnému obráteniu

Na dosiahnutie obnoveného zápalu novej evanjelizácie je teda potrebné obrátenie nás katolíkov. Pápež ho nazýva „misijné obrátenie“: „Snívam o misijnej rozhodnosti schopnej všetko premeniť tak, aby sa zvyky,

štýly, jazyk a všetky cirkevné štruktúry stali vhodnými prostriedkami na evanjelizáciu súčasného sveta – viac než prostriedkami sebazáchovy.“ Táto výzva zaznela už v encyklike svätého pápeža Pavla VI. Svätý pápež Ján Pavol II. bol nepochybne kontemplatívnym misionárom. Ale nestačí, aby sa misijný rozmer objavil v jednotlivcoch. Celá Cirkev, každý jej člen, každý kňaz, každý laik musí v sebe objaviť misionársky rozmer, ktorý patrí k samotnej povahy celej Cirkvi. Aj Ján Pavol II. burcoval k misijnému úsiliu: „nemôžeme strácať zápal pre ohlasovanie“ tým, ktorí sú vzdialení od Krista, lebo toto je „prvoradou úlohou Cirkvi“ (enc. *Redemptoris missio*). V tomto duchu latinskoamerickí biskupi povedali, že „nemôžeme viac zostať pokojní, len v pasívnom očakávaní, vnútri našich kostolov“ a že je nevyhnutné prejsť od „pastorácie jednoduchého udržiavania k pastorácii rozhodne misijnej“ (Dokument z Aparecidy (31. mája 2007), 548). Pápež v úvode exhortácie *Evangelii gaudium* píše: „Rozhodol som sa tu predstaviť niektoré línie, ktoré by v celej Cirkvi mohli vyvolať a usmerniť novú etapu hlásania evanjelia, plnú horlivosti a dynamizmu.

Pápež vyzýva, aby sme sa disponovali vo všetkých oblastiach sveta do „permanentného stavu misie“. Pritom znovu cituje dokument z Aparecidy. Je to akoby vyhlásenie „mimoriadneho stavu“, ak by sme mali použiť takýto obraz z doby pandémie, kedy sa celá spoločnosť sústreďuje na mobilizáciu síl. Akurát v Cirkvi by tento mimoriadny stav mal byť normálnym stavom, permanentným stavom misie.

Misijné obrátenie znamená budovať vychádzajúcu Cirkev, čo si vyžaduje v prvom rade ochotu preberať iniciatívu. To je najťažšie. Dynamizmus vychádzania je vlastný kresťanskej viere. Pápež konštatuje: „Abrahám prijal pozvanie, aby sa vydal do novej zeme (porov. Gn 12, 1 – 3). Mojžiš poslúchol Božie povolanie: „Pod', pošlem ťa“ (Ex 3, 10) a vyviedol ľud do zaslúbenej zeme (porov. Ex 3, 17). Jeremiášovi povedal: „Pôjdeš všade, kde ťa pošlem“ (Jer 1, 7). Aj dnes v tomto Ježišovom „choďte“ sú obsiahnuté všetky nové scenáre i výzvy evanjelizačného poslania Cirkvi a všetci sme pozvaní na tento nový misionársky „východ“. Každý kresťan a každé spoločenstvo musia dobre rozlíšiť, na akú konkrétnu cestu ich Pán posiela, ale všetci sme pozvaní prijať toto povolanie: vyjsť z vlastnej pohodlnosti a mať odvahu ísť na všetky periférie, ktoré potrebujú svetlo evanjelia“ (č. 20). Pápež dokonca vymyslel v španielčine neologizmus „primerear“ ako preberať iniciatívu“. Spoločenstvo, ktoré ohlasuje evanjelium, si uvedomuje, že Pán prevzal iniciatívu, predišiel všetkých v láske (porov. 1 Jn 4, 10), a práve preto vie urobiť prvý krok. Odvážme sa trochu viac preberať iniciatívu! Práve v dôsledku toho sa Cirkev dokáže zapájať a vkladať do vecí.“

„Pokušenie sa často prejavuje vo výhovorkách a sťažnostiach, akoby na to, aby sme sa dokázali radovať, musel byť splnený nekonečný zoznam podmienok. [...] Nikdy ma neunaví opakovať slová Benedikta XVI., ktoré nás vedú do centra evanjelia: „Na začiatku toho, že je niekto kresťanom, nestojí etické rozhodnutie alebo veľkolepá myšlienka, ale skôr stretnutie s udalosťou, s Osobou, ktorá ponúka životu celkom nový horizont a tým aj zásadné smerovanie“ (č. 7). Len vďaka tomuto stretnutiu – alebo opakovanému stretávaniu – s Božou láskou, stretnutiu, ktoré sa premieňa na šťastné priateľstvo, oslobodzujeme sa od izolovaného svedomia a od zameranosti na seba samých. Objavme znovu a posilnime horlivosť, „sladkú a potešiteľnú radosť z evanjelizácie, a to aj vtedy, keď treba siať pomedzi slzy.

Teologické zdôvodnenie potreby synodality – teológia ľudu

V konštitúcii *Lumen gentium* na Koncile zhromaždení biskupi konštatujú: „Spoločenstvo veriacich ako celok, ktorému sa dostalo pomazania od Ducha Svätého (porov. 1 Jn 2, 20 a 27), sa nemôže mýliť vo viere a túto svoju osobitnú vlastnosť prejavuje nadprirodzeným zmyslom pre vieru, ktorý je v celom ľude, keď „od biskupov až po posledného veriaceho laika“ vyjadruje svoj všeobecný súhlas vo veciach viery a mravov. Týmto zmyslom pre vieru, ktorý vzbudzuje a udržuje Duch pravdy, Boží ľud pod vedením posvätného učiteľského úradu sa neochvejne pridáva viery, hlbšie do nej preniká správnym úsudkom a plnšie ju uvádza do života“ (č. 12). To je teologické zdôvodnenie synodality v Cirkvi: *sensus fidei* Božieho ľudu. Načúvanie ľudu neznamena nahradiť alebo odmietnuť hierarchickú štruktúru Cirkvi. Načúvanie ľudu je prácou pastiera, aby mohol lepšie vykonávať svoju pastiersku službu.

Farnosť – pre blízkosť ľudu

Prvou štruktúrou, kde sme všetci pastorační kňazi, zvlášť farári, povolani k zmene, je práve farnosť: „Farnosť nie je zastaraná štruktúra; má veľkú flexibilitu a môže na seba vziať rozličné podoby – v závislosti od schopností a misijnej kreativity svojho pastiera a miestneho spoločenstva. Aj keď to určite nie je jediná inštitúcia ohlasovania evanjelia, ak je schopná neustále sa reformovať a adaptovať, bude aj naďalej „Cirkvou, ktorá žije uprostred domov svojich synov a dcér“ (*Christifideles laici*). To predpokladá, že bude naozaj v kontakte s rodinami a so životom veriacich a že nezostane len nefunkčnou štruktúrou oddelenou od ľudí alebo skupinou vyvolených, ktorí sú zahľadení do seba. Farnosť je prítomnosťou Cirkvi na konkrétnom území; miestom načúvania Slovu a rastu kresťanského života; miestom dialógu, ohlasovania a štedrej lásky; miestom adorácie a slávenia.

Prostredníctvom vlastných aktivít farnosť povzbudzuje a formuje svojich členov, aby boli činní v evanjelizácii. Je to spoločenstvo spoločenstiev, svätyňa, do ktorej sa chodia napiť vysmädnutí, aby vládali pokračovať v ceste, centrum neustáleho misijného snaženia. Musíme si však uvedomiť, že výzva na obnovu a reformu farností ešte nepriniesla dostatočné ovocie, ktorým by malo byť to, aby farnosti boli bližšie ľuďom, aby sa stali prostredím živého spoločenstva i spolupráce a celkom sa sústredili na misiu“ (č. 28).

Farnosť a spoločenstvá a hnutia

Nesmieme žiarliť ani na iné spoločenstvá a hnutia, o ktorých hovorí: „Ďalšie cirkevné inštitúcie, základné spoločenstvá a malé komunity, hnutia a iné formy asociácií sú bohatstvom Cirkvi, ktoré vzbudzuje Duch Svätý na evanjelizáciu všetkých sektorov a oblastí. Mnohokrát sprostredkujú nové evanjelizačné nadšenie a schopnosť dialógu so svetom, prostredníctvom ktorého sa Cirkev obnovuje. Je pre ne však veľmi prospešné, aby nestratili kontakt s rôznorodou realitou miestnej farnosti a aby sa ochotne začlenili do organickej pastorácie miestnej cirkvi. Táto integrácia zabráni tomu, aby sa sústredili iba na jednu časť evanjelia alebo Cirkvi, alebo tomu, aby sa premenili na kočovníkov, ktorým chýbajú korene“ (č. 29).

Ľudová zbožnosť – hybná sila evanjelizácie

Jedným z hlavných posolstiev Dokumentu z Aparecidy je znovuobjavenie ľudovej zbožnosti, duchovnosti Božieho ľudu. Sme povolaní ľudovú zbožnosť povzbudzovať a podporovať, aby sa ešte prehĺbil proces inkulturácie, ktorý je nikdy nekončiacou sa skutočnosťou. Prejavy ľudovej zbožnosti nás môžu veľa naučiť; a pre toho, kto ich dokáže čítať, predstavujú *locus teologicus*, ktorému treba venovať pozornosť predovšetkým vtedy, keď premýšľame nad novou evanjelizáciou“ (č. 127). Vyjadril som niekoľkokrát presvedčenie, že to je to, čo pápež František oceňuje na Slovensku ako poklad, ktorý môžeme ponúknuť Európe.

Niektoré aspekty misijného obrátenia kňaza

Rigídnosť

Medzi nebezpečenstvami, ktoré udúšajú autentickú ľudovú duchovnosť na Slovensku, vyniká aj v prejavoch Svätého Otca na Slovensku rigídnosť. Toto slovo najlepšie preložíme slovom „strnulosť“. Strnulý je

opakom pružného. „Pastorácia založená na misijnej perspektíve si žiada opustiť pohodlné pastoračné kritérium typu „vždy sa to tak robilo“.

Strnulý je nepoddajný. Strnulý sa prezentuje ako pevný, ale v skutočnosti je len tvrdý. Viera a nábožnosť nemusí byť strnulá na to, aby bola pevná. Vieme ako ťažko sa ide v aute, ktoré nemá dobré tlmiče. Tlmiče sú dôležité pre pružnosť vozidla, aby znieslo všetky nerovnosti na ceste. Pre strnulosť niekedy používame aj výraz natvrdosť. Natvrdlý človek stráca pružnosť. Takáto strnulosť nedáva priestor slobode, nemá trpezlivosť, nevníma vieru ako cestu jednotlivca, ktorý má svoje vlastné rytmy. Nevie čakať.

Svätý Otec to obrazne vyjadril symbolom roľníka: „Roľník seje,“ povie Ježiš, "potom ide domov a spí. On nevstáva, aby videl, či rastie, či klíči... To Boh dáva rast. Je na nás, aby sme dobre zasiali a starali sa oň ako otcovia. Roľník sa stará, ale nechodí každý deň na kontrolu, aby videl, ako rastie. Ak to robí, zabije rastlinu.“ Strnulosť, rigídnosť chce mať všetko pod kontrolou. Rigídnosť sa prejavuje v tom, že by sme si chceli vytvoriť ilúziu falošného bezpečia. „Radšej mať všetko vopred stanovené, zákony, ktoré treba dodržať, bezpečnosť a uniformnosť, než byť zodpovední a dospelí kresťania, ktorí myslia, pýtajú sa vlastného svedomia a vedia aj spochybníť svoje predstavy.“

Princíp priority času nad priestorom

A tu sa dostávame k objaveniu postoja, ktorý nám pomôže prekonať ťažkosť a rozpaky, ktoré prežívame. My sa totiž neradi púšťame do vecí, ktoré nemáme pod kontrolou, ktoré nevieme ovládnuť. Neradi sa nechávame vyrušiť z pohodlia, falošnej bezpečnosti a istôt. Neradi sa púšťame do projektov, ktoré nemáme dostatočne naplánované, zvládnuté, s ktorými nemáme skúsenosti. A tu nám ponúka pápež jeden zo základných princípov na budovanie ľudu, v ktorom sa rozdiely harmonizujú v rámci jedného spoločného plánu. Prvý z týchto štyroch princípov je to, čo nazýva pápež princíp „priority času nad priestorom“. Pred synodálnou cestou sa nachádzame v dvojpólovom napätí. Na jednej strane by sme chceli synodalitu prežiť v plnosti, čo najdokonalejšie. Na druhej strane máme obavy z ohraničenosti, limitov, lebo nie sme na to pripravení, vyškolení, nemáme s tým skúsenosti.

Pápež vysvetľuje: „Tento princíp umožňuje pracovať v dlhodobej perspektíve bez posadnutosti okamžitými výsledkami. Pomáha s trpezlivosťou znášať zložité a nepriaznivé situácie alebo zmeny plánov, ktoré spôsobuje dynamika skutočnosti. Je to pozvanie prijať napätie medzi plnosťou a ohraničenosťou s tým, že ako prioritu si určíme čas. Jedným z hriechov, ktoré sa zvyčajne páchajú v spoločensko-politickej oblasti, je

uprednostňovanie priestorov moci nad časmi procesov. Ak dáme prioritu priestoru, pôjdeme sa zblázniť, aby sme všetko hneď vyriešili, a tak sa zmocnili každého priestoru moci a sebaoptvrdenia. Dať prioritu času naopak znamená starať sa skôr o začiatok procesov než o vlastnenie priestorov. Ide tu o preferovanie činností, ktoré v spoločnosti vytvárajú nové dynamizmy a týkajú sa ďalších osôb i skupín, ktoré potom zabezpečia ich pokračovanie, aby priniesli ovocie v dôležitých historických udalostiach. Bez obáv, ale s jasnými a pevnými názormi.“

„Toto kritérium je veľmi vhodné aj pre evanjelizáciu, ktorá si vyžaduje pozeráť na horizont, využívať vhodné procesy a prijímať dlhú perspektívu. Sám Pán počas svojho pozemského života apoštolom viackrát naznačil, že niektoré veci ešte nemohli pochopiť, a bolo treba počkať na Ducha Svätého (porov. Jn 16, 12 – 13). Podobenstvo o pšenici a kúkoli (porov. Mt 13, 24 – 30) opisuje dôležitý aspekt evanjelizácie, ktorý spočíva v poukazaní na to, že nepriateľ síce s kúkolom dokáže zabráť priestor v kráľovstve a spôsobiť škodu, ale tak či tak bude porazený dobrotou pšenice, ktorá sa časom ukáže.“

Synoda nie je jednorazová záležitosť. Je to nový impulz k zmene štýlu, k obnoveniu a oživeniu synodálnych procesov. Synodalita sa neskončí tento rok, ale dostáva nový silný impulz. Netreba sa obávať, ako dopadne. Ona nedopadne. Ona sa začne a je potrebné, aby pokračovala, aby podnietila novú účinnosť evanjelizácie.

Individualizmus – bratská láska

Ďalšie pokušenie vystupuje na povrch z individualizmu, ktorý sa dostáva aj medzi nás do Cirkvi. Liekom je objavenie bratstva. „Som veľmi nešťastný, keď v niektorých kresťanských spoločenstvách, ba dokonca aj medzi zasvätenými osobami vidím, že dávajú priestor nenávisti, rozdeleniu, klebetám, ohováraniam, pomste, žiarlivosti, túžbe presadiť vlastné myšlienky za akúkoľvek cenu, dokonca aj za cenu prenasledovania, ktoré vyzerá ako neúprosny hon na čarodejnice. Koho chceme evanjelizovať takýmto správaním? Každému z nás je adresované napomenutie sv. Pavla: „Nedaj sa premôcť zlu, ale dobrom premáhaj zlo“ (Rim 12, 21). A ešte ďalšie: „Neúnavne konajte dobro“ (Gal 6, 9). Všetci máme svoje sympatie i antipatie a možno práve v tomto okamihu sa na niekoho hneváme. Aspoň toto však povedzme Pánovi: „Pane, som nahnevaný na tohto alebo na tamtu. Prosím ťa za neho a za ňu.“ Modliť sa za tú osobu, na ktorú sa hneváme, je pekným prvým krokom smerujúcim k láske a je to skutok evanjelizácie. Spravme to dnes! Nenechajme si ukradnúť ideál bratskej lásky!“ (č. 100-101).

Jednota nad konfliktom

Svätý Otec vyzdvihol našu mieromiluvnosť, ktorú by sme mali rozvíjať v dobe polarizácie. „Konflikt nemožno ignorovať alebo zastierať. Treba ho prijať. [...] Niektorí sa na konflikt len pozrú a idú ďalej, akoby sa nič nestalo; umyjú si ruky, aby mohli pokračovať vo vlastnom živote. Iní do konfliktu vstúpia takým spôsobom, že sa stanú jeho väzňami; stratia horizont a svoj vlastný zmätok i nespokojnosť projektujú voči inštitúciám, čím znemožňujú jednotu. Existuje však ešte tretí spôsob, ktorý je na riešenie konfliktov najvhodnejší. Jeho obsahom je konflikt prijať a strpieť; vyriešiť ho a premeniť na ohnivko spájajúce s novým procesom. Takýmto spôsobom je možné budovať spoločenstvo v rozdielnosti; toto spoločenstvo však dokážu vytvárať len vznešené osoby, ktoré majú odvahu ísť za hranice konfliktnej povrchnosti a dokážu vnímať druhých v ich najhlbšej dôstojnosti. Práve preto je potrebné stanoviť princíp, ktorý je nevyhnutný na budovanie spoločenskej náklonnosti: jednota prevyšuje konflikt.“ (č. 227-8).